

Dawanyň sebäbi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Dawanyň sebäbi DAWANYŇ SEBÄBI

Amerikan şekillendirisi sungatynyň pop-art akymynyň görnükli wekillerinden Endi Uýorholyn aýdan şu sözünü eşitmedik ýokdur: «Her kim bir gün 15 minutlygyna meşhur bolar».

Sözi şeýle rewizirläp bileris:

«Her kes bir gün mediallaşar!»

Rast aýdan eken.

Mediýa aýratynam soňky ýyllarda gaty çalt üýtgedi. Üýtgän mediýa täze gymmatlyklar tapgyryny – paradigmny emele getirdi, medeniýet mediallaşdy! Täze medeniýet industriýasy döredildi, döredilýär...

Gelejegin mediýasyny gurmak dowam edýär: şahslaryň, jemgyyetleriň, döwletleriň ähli ýasaýyş-durmuş ugurlaryny serenjam beriji global mediýa tarapyndan şekillendirilmek işi alnyp barylýar.

Facebook, Twitter, Apple, Instagram, YouTube, Google ýaly täze mediýa tehnologiýalary durmuşmyzyň her bir ugruny söwdalaşdyryan, adamlary biri-birinden üzneleşdirýän, şahsylaşdyryan «täze medeniýet» getirýär.

Kän gürrüñini etmelidirisem öýdemzok:

Şu jemgyetçilik öwrülşiginiň – aşa mediýa garaşlylylygynyň adamlarda döredýän täsiri nähili?

El telefonlary arkaly islendik wagt (nämäniň dogry, nämäniň ýalandygy näbelli) «informasiýa-habar bombalamasyna» uçradylmagymyz nämäni aňladýar?

Özüñizem duýýansyňyz: Hiç bir sosial-medeni mesele mediýanyň täsiri bolmazdan gürrüňi edilmejek, ara alyp maslahatlaşylmajak derejä geldi. Adamlar mediýa gurşawynyň içine salyndy...

Meselem:

Syýasat medeniýeti (meselem, aragatnaşygy) ugruny üýtgetdi. Syýasy partiýalaryň jemgyýetçilik bilen gatnaşygy kesildi. Mediýa tarap yüzünü öwren «kürsi syýasaty» oňladyldy.

Syýasatçylaryň halk bilen aragatnaşygynyň ýoly indi diňe tehnologiýa arkaly amala aşyrylýar. Gujaklaşmak, elleşmek, dert-aladalaryny diňlemek däl-de, tehnologiki serişdeler arkaly reýting almak, has köp yüklenmek, fenomen bolmak esasy maksada öwrüldi!

Işin özende... syýasat bilen bir hatarda jemgyýetçilik ugurlaryny gysýan, düzgüniszleşdirýän bazar esasly neoliberal bir tipli düzgün bilen yüzbe-yüz bolduk. Hawa, medeni imperialism bilen yüzbe-yüz bolduk. Gündelik durmuşymza täsir etme boýunça-da mediýa aýgtlaýy rol oýnaýar.

Bularyň barsy bize şeýle ýuwutdyrylýar:

«Garaşsyz we bitarap mediýa». Diňe şu sözüň özi ullakan mekirlilik...

«Azatlygy diňe mediýa üpjün edip biler». Bu sözüň özi ullakan ýalan...

Mediýa indi diňe manipulirlemegiň serişdesi. Gürrüňsiz, hemise filtrasiýasy-da gapdalynda.

Meselem:

Pandemiýa döwründe waksinalar hakdaky şübhelerimizi ýazmagymyza, ýeke sowal bermegimize idin bermediler. Global dünýä size nämäni buýurýan bolsa, şony aýtmagyñyz, şony ýazmagyñyz talap edildi. Tersine bolanda, sizi mediýadan kowmak haýbatyny atdylar. Al, saňa, mediýa azatlygy!

Mediallaşma pikir-düşunjäni gemirýän «populýar ynanç» gurýar.

– Ýeke-täk dogry – onuň dogrusy.

– Ýeke-täk hakykat – onuň hakykaty.

JOSE IGNACIO B.

TikTok: —FOR BUSINESS— FROM SCRATCH

2021 BUSINESS STRATEGIES.

DIGITAL MARKETING

Diňe bizem däl, adamzat yza dolanyp gelip bolmajak ýola sokuldy. Ýeke-täk umyt – alternatiw aragatnaşy wholegamlarynyň köpelmegi. Emma muny etdirmezlik üçin nämeleri edenoklar...

Mysal üçin:

ABŞ bilen Hytaýyň arasynda aldym-berdimli bäsdeşlik bar. Bu ýöne bir söwda bäsdeşligidir öydüp pikirem etmäň! ABŞ-nyň Senatyna çenli bu işe burnuny sokdy. Hytaýdaky «Byte Dance» şereketinjň eýesi «TikTok»-yň ABŞ-daky verileri Hytaýa äkidendigi sebäpli derňew işiniň açylmagyny talap edýär! Google we Apple-den «TikTok»-y işletme marketlerinden çykarylmagyny isleyär. (Wah, şu asamlaryny özlerini alyp baryşlaryny, hüý-häsiýetlerini üýtgeden ugrukdyrmalar ýurdumyzda TikTok “jahyllaryň, aladasylaryň üýşýän mesgeni” ýaly gödek garaýsy kimler gegemon garaýşa öwürdi? Ýogsam bolmasa, Google-nyň berýän maglumaty «TikTok» ulanyjylaryny agramly böleginiň ýaşlardygyny habar berýär).

Beýleki bir ýandan amerikan tehnologiá şereketleriniň şahsy maglumatlary näme edýändiginiň üstünde nämüçin gürrünň gozgalanok? Maglumat skandallarynyň üsti niçiksi çalt örtüldi?

Netijede:

Dünýäde şular ýaly medial söweş bar.

Zol özgerip-ösüp durýan mediá tehnologiyasynyň garşysynda biz nämeleri etmeli?

Medeni imperializm bilen garşyma-garşy bolandyggymyzy hiç kim duýanokmy?

Ýurdumyz bu bolup geçýänlere – «tomaşalara» diňe tomaşagy bolup galayjakmyka?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 03.11.2022 ý. Publisistika